

Gittin Sources 40

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף ע עמוד ב

ופרקין הא אתמר עלה אמר רב אושעיא חיישין שמא הרוח בלבלתו א"נ הוא קירב את מיתתו. ואף על גב דודאי מת הוא וסופו למות כיון דאיכא דבר אחר שסייע במיתה או שהוא עצמו קירבה פטור, ואתיא כההיא דאמרינן התם ס"פ כיצד הרגל (ב"ק כ"ו ב') הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה כולם פטורים אף על פי שיש בכל הכאה והכאה כדי להמית, ואי קשיא לך ההיא דאמרינן בכתובות (ל"ג ב') ונקה המכה וכי תעלה על דעתך שזה הולך בשוק וזה נהרג אלא מלמד שחובשים אותו אי מאית קטלין ליה ואי לא פטרינן ליה ואמרינן התם דהוא הדין לגלות דעבדינן הכי, וי"ל דהתם דוקא במכה שאין הרוח מזיק לה וכגון שלא פירכס דאי פירכס חיישין שמא הוא קירב את מיתתו.

בית הבחירה למאירי מסכת גיטין דף ע עמוד ב

ההורג בשגגה שהוא גולה כמו שהתבאר במקומו ענינו בשמת הנהרג מיד אבל אם לא מת מיד אף על פי שכבר אמדוהו למיתה ושלא נפסק חליו שמחמת המכה עד שמת שאלו במזיד כיוצא בזה נהרג בשוגג אינו גולה שמא הוא קירב את מיתתו בפרכוסו או הרוח נכנסה בחבורתו והרגתהו ואפי' בשחט בו שנים או רוב שנים בשוגג כגון שנפלה סכין מידו ושחטו הדין כן ומתוך כך כל שלא פירכס שנמצא שלא קירב הוא את מיתתו וכן ששחטו בבית של שיש שאין הרוח שולט בו הרי זה גולה וזו שאמרו חובשין אותו כו' ואי מיית קטלין ליה שוגג שאני שראוי להקל בו ומ"מ גדולי המפרשים כתבו שזו לא נאמרה אלא בשחט בו רוב שנים אבל מכה אחרת אין רוח ופרכוס מקרבין את מיתתו והדברים נראין שהרי שוגג דקרא ביער הוא ורוח מצויה לשם והיאך אפשר דקרא במת לשעתו מיירי ודבר שאינו מצוי הוא למות המוכה בשעתו ומ"מ יש מפרשים כן בכל מכה וקושיית היער יראה לי לתרצה בשאמדוהו למיתה מיד וכל שאמדוהו מיד למיתה אין תולין עוד לפרכוס ולבלבול רוח אבל כל שלא אמדוהו ומת לאחר שעה תולין וזו של שחט שנים או רוב שנים דרך ריבוא נאמר כלומר אף בזה שהכל יודעין שאלו בא לתורת אומד היו אומדין אותו למיתה כל שלא אמדוהו מיהא תולין לקירוב מיתה שעל ידי סבה וכל שבשוגג אף בקירוב פטורו אף על פי שהמיתה ודאית כך נראה לי והדברים מחוורים וכבר ראיתי לקצת רבנים שטרחו לישיבה בדברים זרים ולא נראו לי דבריהם:

תוספות מסכת כתובות דף לג עמוד ב ד"ה דלמא בשוגג

דלמא בשוגג ונקה מגלות - תימה לר"י היכי שייך גלות אם מת אחר שחבשוהו ב' או שלשה ימים הא אמרינן במי שאחזו (גיטין ע: ושם) שחט בו שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה דחיישין שמא הרוח בלבלתו וטעמא דגבי גלות אשכחן מילי טובא דפטור כגון דרך עלייה דגבי מיתה אין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה הכי נמי גבי גלות בעינן שימות מיד כדכתיב ויפל עליו וימות משמע מיד ואף על גב דגבי מיתה נמי כתיב מכה איש ומת וי"ל דמשכחת לה בביתא דשישא דלא חיישין שמא הרוח בלבלתו כדאמרינן התם אי נמי דוקא בשחט בו רוב שנים חיישין שמא הרוח בלבלתו דבקל הרוח מבלבלו אבל בשאר חבלות אין הרוח מזיק כל כך שיכולין לשמור יפה מבלבול רוח לכרוך על המכה שום דבר

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה הלכה ב

אין הרוצח בשגגה גולה אלא אם כן * מת הנהרג מיד אבל אם חבל בו בשגגה אף על פי שאמדוהו למיתה וחלה ומת אינו גולה א שמא הוא קירב את מיתת עצמו או הרוח נכנסה בחבורתו והרגתהו, אפילו שחט בו כל שני הסימנים ועמד מעט אינו גולה על ידו, לפיכך אם לא פירכס כלל או ששחטו במקום שאין הרוח מנשבת בו כגון בית סתום של שיש * הרי זה גולה, וכן כל כיוצא בזה. +/השגת הראב"ד/ אבל אם חבל בו בשגגה אף על פי שאמדוהו למיתה וכו' שמא הוא קירב את מיתת עצמו. א"א נמצא לדבריו מה שאמרו (כתובות לג) חובשין אותו דאי מיית קטלין ליה לא אמרו אלא במכה שאין בה חבורה ולא מחוור כלל, ואומר אני שלא אמרו הרוח בלבלתו או פרכוסו הרגתו אלא בששחט בו שנים או רוב שנים אבל חבורה אחרת אין הרוח ופרכוסו מקרבין את מיתתו. +

כסף משנה הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה הלכה ב

[ב] אין הרוצח בשגגה גולה וכו' אפילו שחט בו כל שני הסימנים וכו'. בפרק מי שאחזו (דף ע:): תניא שחט בו שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה וכו' משום דחיישין שמא הרוח בלבלתו א"נ הוא קירב מיתתו מאי בינייהו איכא בינייהו דשחטיה בביתא דשישא ופירכס א"נ דשחטיה בברא ולא פירכס ולמד משם כל מיני רציחה בכמ"ש. וכתב הראב"ד נמצא לדבריו מה שאמרו וכו' טעמו שהוא סובר שאם אינו גולה ע"י כך ג"כ אינו נהרג ע"י כך ומש"ה מקשה לרבינו ממה

שאמרו חובשין אותו ולא ידעתי אמאי לא אקשי ליה ממאי דמוקי ההיא דמלמד שחובשין אותו לענין גלות ולי נראה שדעת רבינו שלא אמרו ההיא דשחט בו שנים או רוב שנים אלא לענין גלות בלבד דאל"כ לינקוט ברייתא אינו נהרג על ידו וכ"כ שם התוספות דוקא בגלות חיישין להני טעמי אבל במזיד לעולם חייב ושמא יש שום דרשא גבי גלות כמו שיש חילוק בין גלות למיתה לענין ירידה ועליה וכתבו עוד והא דמשמע באלו נערות כי מוקי ונקא המכה בשוגג דחייב גלות אפילו לא מת לאלתר מיירי בביתא דשיישא וכגון דלא פרכס:

תוספות מסכת שבת דף עה עמוד א

הצד חלזון - למאן דמוקי לה בשפצעו חי אתי שפיר הא דנקט הצד חלזון דדרך לפוצעו מיד אחר צידה כל זמן שהוא חי וקמ"ל דאע"פ שפצעו חי לא מיחייב משום נטילת נשמה ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת קמ"ל דלא מיחייב בצידה שלו משום נטילת נשמה דאף על גב דאמר' בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:): השולה דג מן הים כיון שיבש בו כו' הכא שמא חלזון דרכו לפרכס ולקרוב מיתתו וצ"ע דבירושלמי משמע דצד חלזון לא מיחייב משום צידה.

הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק טו הלכה ג

[א] בפרק אין עומדין אמר רבי יוחנן כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו וכתב ראבי"ה דההיא במפורסם להרוג ומפורסם שמועד לכך וכן כתב רבינו שמחה דלא איירי אלא בעומד במרדו וראייתו מדגרסינן בירושלמי דהניזקין שמא תאמר איש פלוני כהן מגלה עריות ושופך דמים והוא מברכני וכו' וכל דבריהם השיב לי מורי רבינו כששאלתיו אבל בעל ס"ה כתב כרבינו המחבר. וכהן שמל את התינוק ומת מצאתי כתוב בתשובת רבינו שמשון דנושא את כפיו דאפילו אם תמצא לומר דההוא דאין עומדין בשוגג שאני הכא דמכוין לשם מצוה ועוד מי ימר דכלו לו חדשיו ועוד שמא הרוח בלבלתו אחר המילה עכ"ל:

באור הלכה סימן קכח סעיף לה

אפילו בשוגג וכו' - עיין במ"א שמצדד דדוקא במת מיד הא לא מת מיד אין להחמיר בשוגג שמא הרוח בלבלתו ומת:

רי"ף מסכת גיטין דף לג עמוד ב

נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו וכו': וניחוש דילמא שיחיא דלאו לאו אי נמי שיחיא דהין הין נקטיה א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרין ליה בסירוגין חד הין ותרין לאו חד לאו ותרין הין דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי היא פירי:

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לג עמוד ב

נשתתק. לאו אמי שאחזו קורדיקוס קאי דהא לא מהניא ביה בדיקה דהא אמרינן דחזר ואמר אל תכתבו אין בדבריו האחרונים כלום אלמא כשוטה דיינינן ליה ולא מספקינן ביה כלל אלא נשתתק היינו אדם שאחזו חולי שתוק; הרכין. ויט שמים [תהלים יח] מתרגמינן וארכין שמיא; בודקין אותו. בדברים אחרים שואלין לו דברים שראוי להשיב עליהם לאו או הן ואם דעתו מיושבת שמרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל [הן] הרכנת הן ג' פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם הרכין על הגט הרכנת הן; אמרו לו. לבריא או לשכיב מרע חכם; נכתוב גט לאשתך. שלא תזקק לייבום; ואמר להם כתבו ותנו והם אמרו לסופר וכו' הרי הגט בטל. דמילי לא מיסרן לשליח כדאיתא בפרק התקבל [דף 10 ב]:

גמ' אמר רשב"ל כותבין ונותנין גט לאלתר. ואפילו בתוך חליו הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש:

אימלוכי ביה. ליטול רשות ואמרינן בגמרא דריש לקיש מדמי ליה לישן ורבי יוחנן מדמי ליה לשוטה ודייק עלה ורבי יוחנן נדמייה לישן ישן לאו מחוסר מעשה האי מחוסר מעשה. כלומר שצריך רפואה. ור"ל נדמייה לשוטה שוטה לאו סמיה בידן. כלומר אין רפואתו בידינו:

האי סמיה בידן בשרא סומקא אגומר'. כלומר כחוש:

וחמרא מרקא. כלומר מזוג במים הרבה. ופרכין איני והא אמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותנא ראוהו מגוייד מחותך בחתיכות לשון גודו אילנא או צלוב ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והך פירכא אפילו לריש לקיש היא דע"כ לא פליג ריש לקיש עליה דרבי יוחנן אלא משום דסמיה בידן והאי ודאי לאו סמיה בידן ומפרקין הכי השתא התם דעתא צילתא הוא וכחישותא הוא דאתחילה ביה. כלומר צלולה היא דעתו אלא שתשש כחו מלהוציא דבר מפיו אבל הכא דעתא שגישתא הוא. ואיכא למידק ואי סבירא לן כי פרכין דהאי גוונא לקורדיקוס דמי תקשי ליה אמתני' דתנן אמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום והכא אמרינן דהרי אלו יכתבו ויתנו יש לומר דודאי פשיטא לן דהשתא כי רמז ואמר דעתא צילתא אית ביה אלא דס"ל דאי אפשר שלא תטרף דעתו עליו שעה אחת קודם למיתתו ואפ"ה אמרינן דיכתבו ויתנו אלמא כל היכא דמעיקרא אית ביה דעתא צילתא אף על גב דבתר הכי אית ליה דעתא שגישתא כותבין ונותנין וכן איתא בירושלמי אלא שהחליפו שם דריש לקיש לר' יוחנן ור' יוחנן לריש לקיש דגרסינן התם [הלכה א] ר' יוחנן אומר עודהו קורדיקוס עליו כותבין ונותנין גט לאשתו ריש לקיש אמר לכששתפה א"ר זעירא מתניתין פליגא על ריש לקיש ולית לה קיום. הרי שהיה צלוב או מגוייד ורמז ואמר כתבו גט לאשתו כותבין ונותנין בחזקת שהנשמה תלוי' בו ואי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת הדא פליגא על ריש לקיש ולית לה קיום עד כאן. ובגמרא דילן אשכחו לה קיום כמו שתירצו הכי השתא התם דעתא צילתא הוא. וכתבו המפרשים ז"ל דבשחט בו שנים [או רוב שנים] ומגוייד אף על פי שנשתתק אינו צריך בדיקה וכן כתבו בתוספות דליכא למימר דכי אמרינן כותבין היינו בבדיקה דאי הכי מאי קא פריך מינה אלא ודאי אפילו בלא בדיקה ואף על גב דבנשתתק אמרינן במתניתין דבדוקין אותו התם בנשתתק מתוך בוריו אבל היכא דידעינן דמחמת שחיטתו נשתתק לא חיישינן שמא נטרפה דעתו ולפי זה איכא מ"ד דבנשתתק מתוך חליו לנשחט בו שנים או רוב שנים דמי דהתם

נמי כיון דידעינן דמחמת חליו נשתתק לא חיישינן לטירוף הדעת. מיהו בירושלמי [סוף הל"א] גרסינן עלה דמתניתין תני בד"א בנשתתק מתוך בוריו אבל בנשתתק מתוך חוליו דיו פעם אחת אלמא משמע דפעם אחת מיהא בעי. ובנפל מן הגג תניא בתוספתא דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה ואיכא מ"ד דדיניה כנשתתק מתוך בוריו ובעי בדיקה ג"פ שהרי יש לחוש שמתוך הנפילה נטרפה דעתו עליו. ואני חוכך עוד להחמיר בכל נשתתק דצריך בדיקה ואפילו בשוחט בו שנים דאע"ג דאמרינן סתמא הרי אלו יכתבו ויתנו דילמא לעולם בבדיקה דהא לאו בהאי דינא עסיק אלא לומר שאע"פ שבדאי סופו למות אין דינו כמת מעכשיו ולעולם כל נשתתק בבדיקה בעי וכי תימא אי בבדיקה קאמר מאי פרכין מינה לר' יוחנן ור"ל לא קשיא מידי דמעיקרא סברי שאי אפשר שלא יבא קודם נתינת הגט לידי טירוף דעת כקורדיקוס ולא סגי ליה בבדיקה כדכתיבנא ומשני דלאו הכי דדעתא צילתא אית ביה ואפילו נשתתק בבדיקה מיהא סגי ליה ומיהו בבדיקה בפעם אחת סגי ליה דלא גרע מנשתתק מתוך חליו לפי דברי הירושלמי אלא שמן התוספתא [שם] נראה דאפילו נשתתק מתוך חליו בעי בדיקה ג"פ דתניא התם היה חולה או משותק והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על הן ועל לאו לאו דבריו קיימין. כתב ר"י ז"ל דבגט שכיב מרע צריך ליזהר שלא תטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה שאם תטרף דעתו עליו אפילו לר"ל לא מהני דהא לאו סמיה בידן ואפי' סמיה בידן לרבי יוחנן אין כותבין כיון שהוא מחוסר מעשה וכל שהוא מטורף קצת איכא לספוקי אי חשבין ליה כשוטה או שמא תונבא בעלמא הוא דנקיט ליה וכישן דמי וצריך בדיקה ג"כ בשעת נתינה דגרסינן בירושלמי [הלכה א] נתן לה את גיטה ואמר לא יהא גט אלא למחר ונעשה קורדיקוס פלוגתא דר"ל ורבי יוחנן כלומר דלר' יוחנן צריך שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר: ולענין גוסס כתב ה"ר יואל ז"ל דכמת הוא חשוב ואף על פי שדעתו מיושבת עליו ודבריו מכוונים בפיו אינו יכול לגרש מדאמרינן בפרק יש נוחלין (דף קכז ב) ובפרק י' יוחסין (דף עח ב) ולר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ופ"ח ז"ל שאינו יכול להקנותם דכיון דרוב גוססים למיתה הרי הוא כמת ולפי זה כשם שאינו יכול להקנות נכסים כך אינו יכול לגרש ואף על גב דתנן בריש אהליות [משנה ו] ובמסכת שמחות [ריש פ"א] הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו נוחל ומנחיל זוקק ליבום ופוסטר מן היבום היינו דוקא במילי דאתו ממילא אבל גיטו ומתנתו דמכח דעתו ודיבורו אתו לא והא דתנן בפרק כל הגט (דף כח א) הניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ואמרינן עלה בגמרא לא שאנו אלא חולה שרוב חולים לחיים אבל גוסס שרוב גוססים למיתה לא דמשמע דטעמא משום דאין מחזיקין אותו בקיים הא ידעינן ביה שעדיין הוא חי נותנים איכא למימר דה"פ שאם נתנו לשליח קודם שיהא גוסס ולא הספיק ללכת עד שנעשה גוסס אינו יכול ליתנו בחזקת שנתרפא משום דאין רוב גוססים לרפואה ולחיים אלא למיתה ולא נתרפא אלא עדיין גוסס הוא או מת אבל ר"י ז"ל כתב דגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו כל שהוא מדבר ודעתו מיושבת עליו מתנתו מתנה וגיטו גט מדאמר שמואל [דף ע ב] שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין ואין לך גוסס גדול מזה וגרע נמי מגוסס דפעמים שהגוסס מתרפא ושחט בו שנים אי אפשר להתרפאות ולחיות ומגוייד וצלוב נמי גוססין הן ואפילו הכי כותבין ונותנין ותניא נמי בפ"ק דערכין [דף ו ב] גוסס נודר ומעריך אלמא מתנתו מתנה דאי לא לא עדיפא אמירתו לגבוה ממסירתו להדיוט וההיא דנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס היינו טעמא משום דרוב גוססין אין יכולין לדבר אבל בשיכול לדבר ודאי נותן ומזכה והכי נמי מוכחא ההיא תוספתא דכתיבנא לעיל דקתני דנפל מן הגג דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה:

וניחוש דילמא שיחיא דלאו לאו או דהן הן נקטיה. חולי השגעון המלמדו להרכין תמיד ראשו לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלתם:
שחיא. השתחואה:

דאמרין ליה בסירוגין חד הן ותרי לאו חד לאו ותרי הן. דכי הך שחיא לא נקטיה:
אומרין לו. כשבדוקין אותו על לאו שואלין לו דברים הראויים לו בימות החמה ועכשיו ימות הגשמים:
מאי היא פירי. שאין מצויין באותה שעה כגון פיראו"ש בימות הגשמים ובימות החמה נישפולא"ש. ונמצאת בדיקה זו שלשה פעמים על לאו וג' פעמים על הן והכי איתא בירושלמי דאמרין התם נכתוב גט לאשתך הן לבתך לאו לאשתך הן לאמך לאו לאשתך הן לחמותך לאו ואף על גב דבגמ' דילין לא אמרי' הכי אלא חד הן ותרי לאו חד לאו ותרי הן מכל מקום נלמוד ממנו שששה פעמים בודקין אותו:

רש"י מסכת גיטין דף ע עמוד ב

ד"ה דבי ר"י. עדיפא טפי דבהכי ליכא כו' כצ"ל. אבל ל"י מאי מהני שהיא חכמה גדולה להוציא מחשש דשיחיא כו' נקטיה:

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף ע עמוד ב

וליחוש דילמא קררא אחדיה א"נ חמה אחדיה, וא"ת מאי פריך וכי בשביל כך נכתוב הגט ואם נחמיר עליו שלא לכתוב היכי שייך הכא חששא, וליכא לפרושי וליחוש דלמא קררא אחדיה ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר נצריכה גט משני ואם מת חולצת ולא מתיבמת דהא במתני' כותבין ואין כותבין קתני, ומצאתי בתוס' דה"פ למה נעגן אשה זו דמיד שלא כיוון דבריו נאמר שאינו בדעתו ולא נבדוק אותו יותר דילמא קררא אחדיה ונצריכנו בדיקות אחרות.

רש"י מסכת גיטין דף סז עמוד ב

מתני'. מי שאחזו קורדייקוס - שם שידה השולטת כששותה יין הרבה מגיתו.
לא אמר כלום - שאין דעתו מיושבת.

נשתתק - לאו שאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנעשה אלם מחמת חולי.
הרכין - הטה ויט שמים מתרגמין וארכין שמיא (תהלים יח).

בודקין אותו - בדברים אחרים שואלין לו דברים שהוא ראוי להשיב עליהן^(*) אם ראו דעתו מיושבת שמרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל הין הרכנת הין שלשה פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם מרכין על הגט הרכנת הין.

בית הבחירה למאירי מסכת גיטין דף סז עמוד ב

מי שאחזו קורדייקוס וכו' זה הפרק יסוד ענינו לבאר שני ענינים נכללים בחלק החמשי הראשון ענין נתינת הגט של שכיב מרע והשני ענין נתינת הגט בתנאי על איזה צד התנאי מתקיים ועל איזה צד בטל התנאי או בטל הגט ועל זה הצד יחלקו עניני הפרק לחמשה חלקים הראשון בגט של שכיב מרע איזה שכיב מרע ראוי ליתן גט על פיו ואיזה אינו ראוי לכך והשני מצד הלשון ר"ל איזה לשון מועיל ליתן גט שיועיל הגט ועל איזה לשון דנין בו שאינו מועיל והשלישי בענין דיני תנאים שבגט שהוא תולה אותם בה כגון על מנת שתתני על מנת שתשמישי כו' והרביעי בתנאים שתולה אותם בעצמו כגון אם לא באתי וכו' והחמישי בתנאי שהוא מתנה עם העדים זהו שרש הפרק דרך כלל אלא שיתגלגלו בו דברים אחרים הן מענין גט הן מענינים אחרים כענין סוגית התלמוד על הדרך שקדם וכמו שיתבאר:

והמשנה הראשונה ממנו תחל בביאור החלק הראשון והוא שאמר מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס חזר ואמר אל תכתובו אין דבריו האחרונים כלום נשתתק אמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותה שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר הר"ם פי' קורדייקוס חולי יתחדש ממלא בטני המוח ויתבלבל השכל והוא מין ממיני חולי הנופל ואמרו אין דבריו האחרונים כלום ירצה בו שהוא לא יצטרך שנשאלהו פעם שנית אחר הסכמתו אם הוא עומד על דבריו אם לא ולכן יכתוב הגט עד שקל מחליו זה והרכין בראשו ירצה בו שירמוז בראשו רמז יהיה תשובה מסכמת לשאלה ויפליגו בזה בפנים מן הבחירה מה שאפשר:

אמר המאירי קורדייקוס והוא חולי מבלבל הדעת ומשבשו ואחת מסבותיו שתיית היין החדש כמו שיתבאר בגמרא ומכל מקום הוא הדין לכל שנשתבש דעתו לאיזו סיבה ואמר שאם מתוך אותו השבוש אמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום

ואם עד שלא נתבלבל דעתו אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדיקוס ובעת שבושו חזר ואמר אל תכתבו אין דברי האחרונים כלום וכותבין ומ"מ פירשו בגמרא לדעת ר' יוחנן שהלכה כמותו שמכל מקום אין כותבין ונותנין עד שישתפה אלא שדבורו הראשון מועיל שלאחר שישתפה כותבין ונותנין בלא המלכה שלו ולא סוף דבר בשאמר לאחר שנשתבש דעתו אל תכתבו אלא אפי' לא אמר כלום לאחר שנשתבש אין כותבין עד שישתפה מפני שדנין אותו כשוטה ואין דנין אותו כישן שאם צוה כשהוא ניעור כותבין ונותנין כשהוא ישן אלא הרי הוא כשוטה ולכשישתפה מיהא כותבין ונותנין ואף על פי שלא אמר תנו הואיל ובשעת צוויי שכיב מרע היה הרי כתבו שלו ככתבו ותנו נשתתק כלומר לא על זה שאחזו קורדיקוס לבד הוא אומר כן אלא איזה שנשתתק לאיזו סיבה והרי הוא בכלל שכיב מרע ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו תנועה נרמז ממנה כמשיב הן הרי הוא כאלו השיב הן וכל שהשיב הן אין צורך לשאול לו גם כן על הניתנה שכל כתיבת שכיב מרע הן על ידי עצמו הן על ידי שאלת אחרים ככתבו ותנו הוא ואמר על זה שמתוך שראוי לחוש שמא נתבלבל דעתו בודקין אותו שלשה פעמים ואם מצאנוהו בדעת מכוונת להשיב על הן הן או על לאו הרי אלו יכתבו ויתנו והיו סבורים בגמ' לפרש שאם שאלנוהו שלשה פעמים בדבר הראוי להשיב עליו הן והשיב כהוגן שדיינו בכך וכן בלאו ומתוך כך שאלו ודילמא שיחה דהן הן נקטיה או שיחה דלאו לאו נקטיה ותירץ דאמרינן ליה בסירוגין ר"ל על אחת בראויה להן ועל אחת בראויה ללאו ואחת בראויה להן ואף בזו שאלו דילמא שיחה דסירוגין נקטיה כלומר אחת הן ואחת לאו ואין זו עדות לדעת מכוונת ופירש בה בחד לאו ותרין הן או תרי הן וחד לאו ופירשו בתלמוד המערב ששואלין לו כותבין גט לאשתך והוא אומר הן כותבין גט לאמך והוא אומר לאו לאחותך והוא אומר לאו וכן כל כיוצא בזה וכן הדין בכל מי שנשתתק לנו אם דעתו מבולבלת אם לאו אף בלא נשתתק וכן פירשו בגמרא בדרך בדיקה אחרת והוא שאומרין לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה ושאלו בה במאי אילמא גלופקרי וסדיני דילמא קורא אחדיה או חמה אחדיה ופירשו בו גדולי הרבנים שאם נשאלהו בימות הגשמים אם רוצה בסדינין להציע עליו כדרך ימות החמה והוא אומר הן אין זו הוראה לשבש דילמא חומא אחדיה וכן אם נשאלהו בימות החמה אם הוא רוצה בגלופקרי והוא אומר הן אין זו הוראה לשבש דילמא צינא אחדיה ואין הפירוש נכון שאין המקשה מחזר להקל ומתוך כך פירשו שאם נשאלהו בימות הגשמים בגלופקרי והוא אומר הן אין זו הוראה לכוון הדעת דילמא קורא יתירא אחדיה ולא מכוון הדעת הוא שואל אלא בפירי שבימות הגשמים שואלין לו אם רוצה אפרסקין ובימות החמה על חומשניות ואם יאמר הן זהו שבש הדעת וכן מפליגין בבדיקה כפי כח השואל וראוי להזהר שלא לעשות אלא על ידי בקי וחכם:

קרבן נתנאל מסכת גיטין פרק ו סימן ב

[ד] דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו. משמע דס"ל להרי"ף ורבינו דלא פליג ר"י אמאי דפריש רב נחמן אמתני' אלא דרב נחמן אתא לפרושי דבדקין ליה בסירוגין ור"י אתא למימר דבדקין ליה בסירוגין בפירי וכיוצא בהן דאי בדקין ליה בגלופקרי איכא למימר קורא אחדיה וכן בכל דבר דאיכא למתלי במידי כה"ג לא מהני בדיקה ב":

מרדכי מסכת גיטין פרק מי שאחזו רמז תכב

[דף סז ע"ב] מתני' והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ. בירושלמי פליגי אמוראי אית דאמר היינו הרכנת הראש כשנשתתק היינו השמעת הקול פי' שצריך ג"פ לבודקו והבדיקה שלשה הן ושלשה לאו דהיינו ו' עם הכל כדמפרש חד הן ותרי לאו ותרי הן וחד לאו וכ"פ רבינו יצחק ואית דפליגי ואמרי להרכנה ג"פ להשמעת קולו שאמרו ניתן גט לאשתך (*מיד) [*די] שאמר הן פעם אחת אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואומר הן לבתך ואמר לאו לאשתך ואמר הן לאמך ואמר לאו לאשתך ואמר הן לאחותך ואמר לאו כותבין ונותנין גט לאשתו כל זה בירושלמי ונראה לראב"ה דלא דק בלישניה דסירוגין לא מהני אם לא כעין חד לאו ותרי הן או להפך דאי לאו הכי אמרי שיחייא דסירוגין נקטי' כדאיתא בגמ' דידן: [דף ע"ב] דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים כו' מדקאמר דבי ר' ישמעאל תנא ולא קאמר תנא דבי ר' ישמעאל ש"מ דבי רבי ישמעאל אבדיקה דמתני' פליג דמתני' מצריך לבדוק בענין הגט כדמפרש בירושלמי כיצד בודקין לאו והן אומרים לו נכתוב גט לאשתך כו' כדלעיל וא"ת למה לי בדיקה אחרת והלא בדיקה דמתני' טובה היא ויש לומר דר' ישמעאל עדיף טפי דאין לומר שיחיא דהן ולא נקטיה כיון שאין טועה כלל בין ימות החמה לימות הגשמים ואפילו בעי שלשה לאו ושלשה הן סרוגין לא בעי פירש ר"י: [דף עא ע"א] ומאי ניהו פירי אין לפרש כששואלין לו אם רוצה בפירות של ימות הגשמים בימות החמה והוא אומר כן כי יכול להיות בכבוש בדבש* (אלא יש לומר רוצה אתה שילקטו לך מן האילן). מפיהם ולא מפי כתבם עי' פ' ד' אחין:

רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה טז

מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ע בודקין אותו שלשה פעמים פ בסירוגין אם אמר על לאו לאו ועל צ הין הין הרי אלו יכתבו ויתנו, וצריכין לבדקו ק יפה יפה שמא נטרפה דעתו, וכן אם כתב ר בידו כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו כותבין ונותנין לה אם היתה ש דעתו מיושבת עליו, שאין דין מי ת שנשתתק כדין החרש.

כסף משנה הלכות גירושין פרק ב הלכה טז

[טז] מי שנשתתק וכו'. מדברי רבינו למדנו דאע"ג דאמרינן בגמרא (דף ע') דבדקין ליה בפירי הוא ז"ל סובר דלאו דוקא שהרי לא הזכיר בדיקה בפירות אך יש לתמוה עליו שלא הצריך בדיקה אלא ג' פעמים בלבד ובגמרא ובירושלמי משמע דבעינן שש ואין לומר דלעולם שש פעמים בעי רבינו דג' פעמים בסירוגין הם שש דהא כיון דחזינן דאמאי דאמר ר"נ בסירוגין אקשינן דילמא שיחיא דסירוגין נקטיה עד דשני בדקין ליה בתרי הן וחד לאו וכו' א"כ משמע דשוהה בין שאלה לשאלה מיקרי נמי סירוגין ה"ל לרבינו לפרושי דהאי סירוגין לאו בשוהה בין שאלה לשאלה היא אלא ששואל שאלה אחרת מעין הראשונה. לכך נראה לי דלדעת רבינו א"צ לבדוקו אלא ג' פעמים ומאי דאמרינן בגמרא חד לאו ותרי הן חד הן ותרי לאו וכו' וכן מ"ש בירושלמי נכתוב לאשתך נכתוב לאמך וכו' לאו למימרא דכולהו שיתא בעינן דא"כ ה"ל למיתני במתניתין בודקים אותו שש פעמים אלא ודאי בג' פעמים סגי ובגמרא או אקא אמרי כלומר או חד לאו ותרי הן או חד הן ותרי לאו וכן בירושלמי או נמי קאמר נכתוב גט לאשתך נכתוב גט לאמך או לבתך או אחותך. ואכתי איכא למידק דלא כתב שיבדקוהו בחד לאו ותרי הן כדאיתא בגמרא או בחד לאו וחד הן וחד לאו וחד הן כדאיתא בירושלמי כי היכי דלא נימא שיחיא דסירוגין נקטיה. ונ"ל דס"ל לרבינו דכי אמרינן בגמרא חד לאו ותרי הן דוגמא בעלמא קא אמרי וה"ה לחד הן וחד לאו כדאיתא בירושלמי או לכל גוונא דנפקין בה מידי ספיקא דשיחיא דסירוגין ולפיכך סתם וכלל הכל במ"ש וצריכים לבדוקו יפה יפה דהיינו לומר שמדקדקים בענין בדיקתו דלא נקטיה שיחיא דהן הן או דלאו לאו. וכו' מדבריו בפירוש המשנה שכתב והרכין בראשו ר"ל שירמוז בראשו רמיזה תורה תשובה נכונה לשאלה ויפליג בה בכל צדדי הנסיון בכל מה שאפשר עכ"ל. הרי שלא הזכיר שיבדקוהו בחד הן ותרי הן לאו אלא תלה הדבר בדעת הבודקים אותו כמו שעשה פה וגם ממה שלא פירש שיבדקוהו ו' פעמים נלמוד שדעתו כמ"ש דבג' זימני סגי כפשטא דמתניתין: ומ"ש רבינו וכן אם כתב בידו כתבו ותנו גט לאשתי וכו' שאין דין מי שנשתתק כדין החרש. בפ' מי שאחזו (דף ע"ב) כתב הסופר לשמה וכו' הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקין קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו וכתבה הרי"ף והרא"ש בסוף פרק התקבל ולפי סוגיא דשמעתין הוה משמע להכשיר בפקח שכתב בכתב ידו שיכתוב גט לאשתו דהא לא ממעטינן אלא חרש ולא ממעיט כתב ידו מדתני קולו כי היכי דלא מימעטי הרכנת ראשו בנשתתק דהא לא ממעט ברייתא אלא חרש שכתב ואפי' במדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר יש לדון ולהכשיר ע"י כתב ידם מדאיתא בפרק מי שאחזו אהא דא"ר כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים וכו' א"ל ר' זירא אלם קא אמרת שאני אלם דתנינא מדבר ואינו שומע זה הוא חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה כפקחין לכל דבריהם. ופי' רש"י אבל חרש דרב כהנא אינו לא שומע ולא מדבר. ואפשר שזה היה דעת רבינו במ"ש פה דמשמעות פשט דבריו דדוקא בחרש שאינו שומע ואינו מדבר הוא דאין סומכין על רמיזותיו ועל כתבו משום דחשבינן ליה כשוטה אבל מי שנשתתק דהיינו שומע ואינו מדבר כפקח הוא לכל דבריו וסומכין על רמיזותיו ועל כתב ידו והיינו כדשני ר' זירא אלם קא אמרת שאני אלם. ולא כתב רבינו דין המדבר ואינו שומע משום דמכלל דבריו נלמוד דכיון שאינו חרש גמור דינו כדין האלם, ויותר נראה לומר שכל שמדבר דינו כפקח גמור שהרי מתוך דבורו ניכר אם הוא בן דעת ומש"ה לא הזכירו רבינו אבל מדברי הר"ן נראה שסובר כדעת הראשון דמדבר ואינו שומע דינו שוה לשומע ואינו מדבר אבל מדבר ואינו שומע ואינו מדבר הרי הם כפקחים לכל דבריהם ובבדיקה סגי והכי אתמר בפ' מי שאחזו ומשמע עוד מדבריו דלכתובת ידו נמי בעי בדיקה כי היכי דבעי להרכנת ראשו ומיהו איכא למידק אמאי דא"ר יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק וכו' אדרבה ה"ל לאותובי ממתניתין דמצרכא בדיקה ג' פעמים ורב כהנא לא מצריך שום בדיקה ור' זירא דאהדר ליה שאני אלם דתנינא מדבר ואינו שומע וכו' וזה הרי הם כפקחים לכל דבריהם והיאך הם כפקחים הרי בפקחין לא בעינן בדיקה כלל ונשתתק בעינן בדיקה ג' פעמים. ונ"ל דלמאי דסלקא דעתין דרב יוסף דלא לפלוגי בין אלם לחרש גמור משתמע שפיר דרב כהנא דמתניתין דלהרכנת הראש הוא שהצריכה בדיקה ג' פעמים אבל לכתוב בכתב ידו לא בעי בדיקה דכיון שהיה בו דעת לכתוב כן ודאי פקח הוא ור' זירא אהדר ליה דשאני אלם כלומר מדלא משתמע ממתניתין אלא לאלם אבל חרש גמור אף על פי שעושה מעשה פקח כשוטה חשבינן ליה דשאני אלם מחרש גמור ורב כהנא אתא לאשמעינן דמתניתין דתני אלם לאו דוקא אלא משום דבעי לאשמעינן דין הרכנת הראש ע"י אמירה דלא שייך בחרש גמור דהא אינו שומע לשיאמרו לו נכתוב גט לאשתך אבל אין הכי נמי דכתב ידו דחשיב כהרכין ראשו ע"י שאמרו לו נכתוב גט לאשתך אפי' בחרש גמור מהני אשמעינן דכתב ידו עדיף מרמיזה דכתב ידו מהני כחרש גמור ולא רמיזה ובתר הכי אסיקנא דברייתא דתני עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא ואפ"ה שפיר שמעינן ממתני' דאלם שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין גט לאשתו וא"צ בדיקה דהא לא פליג ר' זירא ארב יוסף אלא משום דמתניתין באלם ודרב כהנא בחרש הא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם היה מודה רבי זירא דשפיר פריך רב יוסף מאי קמ"ל תנינא ומאי דתנינא בשומע ואינו מדבר ומדבר ואינו שומע הרי הם כפקחים לכל דבריהם היינו לומר שאינם כחרשים גמורים דלא מהניא בהו בדיקה מיהו אלם בדיקה בעי ג' פעמים וכדתניא באותה ברייתא בסמוך כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ומתנות אבל מדבר ואינו שומע פשיטא דלא בעי

בדיקה כלל שהרי מתוך דבורו יהא ניכר אם הוא בן דעת ואפשר דמשום דשייך למיתני במדבר ואינו שומע שהוא כפקח לכל דבריו לגמרי תנא הרי הם כפקחים לכל דבריהם אף על גב דאלם אינו כפקח לכל דבריו לגמרי שמעין מהכא דלמאי דאסיק ר' זירא שאני אלם דתנינא מדבר ואינו שומע וכו' אלם שהרכין ראשו בעי בדיקה ג' פעמים כדתנן במתניתין ואם כתב בכתב ידו כותבין ונותנין וא"צ בדיקה. ונראה שזו היא שיטת רבינו שכתב גבי הרכין בראשו בודקין אותו ג"פ ואח"כ כתב שאם כתב בכתב ידו הרי אלו כותבין ונותנין ואם איתא דלכתובת ידו בעי בדיקה ג"פ לערבינהו וליתנינהו, ומ"ש גבי כתב בכתב ידו אם היתה דעתו מיושבת עליו אינו להצריך בדיקה ג"פ אלא לאפוקי שלא תהא דעתו מטורפת וקצת נראה לדייק כן מדבריו שהרי גבי הרכין בראשו דבעי בדיקה ג"פ כתב והרי דעתו נכונה וגבי כתב בכתב ידו כתב אם היתה דעתו מיושבת ומשמע דנכונה ומיושבת תרי מילי נינהו שהרי כתב אח"כ בסמוך גבי חרש גמור אף על פי שדעתו נכונה ומיושבת וכ"נ מדבריו פכ"ט מהל' מכירה שכתב אלם ששומע ואינו מדבר או מי שנשתתק מקחו מקח וכו' והוא שיבדק כדרך שבודקין לגיטין או יכתוב בכתב ידו משמע דלכתב בכתב ידו לא מצריך בדיקה. ומיהו לענין מדבר ואינו שומע שכתבתי בסמוך דפשיטא דלא בעי בדיקה כלל אף על פי שבטור חשן המשפט סי' רל"ה כתב שכך נראה לו רבינו בפ' הנזכר לא ס"ל הכי שהשוה דין המדבר ואינו שומע לדין אינו שומע ואינו מדבר. ואם נפשך לומר דבכתב ידו נמי לא מכשיר רבינו אלא בבדיקה ג"פ וכדמשמע מדברי הר"ן איכא למימר דמאי דפריך רב יוסף מאי קמ"ל תנינא משום דפשיטא ליה דרב כהנא לאו לאיפלוגי אמתניתין דבעי בדיקה ג"פ אתא דס"ל לרב יוסף דכתב ידו היינו הרכנת הראש ומש"ה אקשי ליה מאי קמ"ל תנינא ור' זירא אהדר ליה דמתניתין באלם ורב כהנא אשמעין אף בחרש גמור ומתניתין דתני אלם משום דבעי לאשמעין דין הרכין בראשו דלא שייכא בחרש גמור. א"נ אשמעין דכתב ידו עדיפא מרמיזה דע"י כתב ידו בחרש גמור כותבין אבל לא ע"י רמיזתו ובתר הכי אסיקנא דבריייתא דתני עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב כהנא ומ"מ שפיר שמעין שאלם שכתב בכתב ידו כותבין ונותנין דומיא דהרכנת הראש וכדסבר רב יוסף בהא ורבי זירא נמי משמע דהכי ס"ל דהא לא אהדר ליה אלא משום דמתניתין באלם ודרב כהנא בחרש גמור הא אילו הוה מימרא דרב כהנא באלם הוה מודה דשפיר פריך מאי קא משמע לן תנינא. ודעת בעל העיטור כדעת רבינו שכתב וז"ל אלם שנשתתק מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו דהא בהרכנת הראש סגי וכל שכן בכתב ידו עכ"ל:

לחם משנה הלכות גירושין פרק ב הלכה טז

[טז] מי שנשתתק והרי דעתו נכונה וכו'. דברי רבינו מגומגמין כמ"ש הרב ב"י ז"ל בסי' קכ"א ונ"ל ליישב דעתו ולומר דתנא דבי רבי ישמעאל (דף ע"א) הביאו הגמרא לומר דלא בעינן לדחוקי ולומר דהשלש דמתניתין הוי שש אלא שלש כפשטן אלא שהוא בדיקת פירות וכיוצא בהן ומפני כן כתב רבינו וצריך לבודקו יפה יפה כלומר בבדיקת פירות וכיוצא בהן ולא כתב אלא שלש כתנא דבי ר' ישמעאל ומכל מקום הזכיר סירוגין כר"נ שתיריך משום דמשמע ליה דר"נ ל"פ אתנא דבי רבי ישמעאל ועם זה נתיישבו דבריו: מי שנשתתק והרי דעתו נכונה כו' ואמרו לו נכתוב. הא דלא הצריכו כאן שנאמר לו ג"כ נתן לאשתך כמו בבריא ובחלוקה דלקמיה הצריך לומר תנו שכתב וכן אם כתב בכתב ידו כתבו ותנו דמשמע דבעינן כתבו ותנו י"ל דהיכא דנשתתק אין אנו מצריכין לומר נתן משום דהוא בטל משא"כ בבריא ואעפ"כ כתב בכתב ידו כיון שהוא כותב הצריכו שיאמר תנו משום דכיון דכתב ה"ל לסיומי למילתיה ולומר תנו:

בית יוסף אבן העזר סימן קכא

ה מי שנשתתק ושאלוהו אם ירצה שיכתבו גט לאשתו וכו'. גם זה שם במשנה (זו): נשתתק (אמרו) [ואמרו] לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו ופירש רש"י (ד"ה בודקין אותו) דשלשה פעמים היינו שלשה פעמים הן שהם ששה וכן כתבו התוספות (ע: ד"ה בודקין) והרשב"א (ע: ד"ה ודילמא) והר"ן (לג: ד"ה מי) וכן אמרו בירושלמי (פ"ז סוף ה"א) נכתוב [גט] לאשתך הן לאמר לאו לאשתך הן לבתך לאו לאשתך הן לחמותך לאו וכן נראה מדברי סמ"ג (קלב ע"א) ורבינו ירוחם (שם). ואף על גב דאמרין בההוא פירקא גופיה (עב.). לא יכתבו הגט עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב וכו' כבר אמרו בירושלמי (פ"ז ה"א) היא שמיעת הקול היא הרכנת הראש דכיון שעושה בגופו מעשה המוכיח שמצוה להם שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו חשיב כאילו מצוה כן בפיו: ואמרין בגמרא (ע:): וליחוש דילמא שיחיא דלאו לאו או דהן הן נקטיה ופירש רש"י שיחיא דלאו לאו. חולי שגעון המלמדו תמיד להרכין בראשו בהרכנת לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלתם: אמר רב נחמן דאמרי ליה בסירוגין ופירש רש"י בסירוגין. ממתנין בין הרכנה לשאלה שעה וחוזרין ושואלין לו אותה שאלה עצמה: ופריך תו ודילמא שיחיא דסירוגין נקטיה ופירש רש"י שיחיא דסירוגין. לשהות ולהרכין בענין זה לשעות: ומשני דאמרין ליה חד לאו ותרין הן חד הן ותרין לאו ופירש רש"י דכי האי שיחיא לא נקטיה: כלומר דאין דרך למינקט כי האי שיחיא. וכתב הר"ן (לד. ד"ה וניחוש) דאף על גב דבירושלמי (פ"ז סוף ה"א) חד הן וחד לאו חד הן וחד לאו לא קיימא לן הכי אלא כדאמרין בגמרא דידן חד הן ותרין לאו חד הן ותרין הן וגם המרדכי (סי' תכב) כתב בשם ראבי"ה דירושלמי לא דק בלישניה דודאי חד הן ותרין לאו חד הן ותרין הן בעינן דאי חד לאו וחד הן איכא למיחש דילמא שיחיא דסירוגין

נקטיה: ובתר הכי אמרינן בגמרא דבי רבי ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי ניהו אילימא גלופקרי וסדיני ניוחש דילמא קורא אחדיה אי נמי חמה אלא בפירי ופירש רש"י (עא.) בפירי. שאינם מצויים באותה שעה: וכתבו התוספות (שם ד"ה אלא) דאין לפרש ששואלין אותו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או איפכא שאפשר למצוא כבושין בדבש או בענין אחר אלא ששואלין אם רוצה שילקטו אותו מן האילן. והרי"ף (לד.) והרא"ש (פ"ו ס"ב) כתבו כל סוגיא זו משמע דסבירא להו דלא פליג רבי ישמעאל אמאי דפריש רב נחמן אמתניתין אלא דרב נחמן אתא לפרושי דבדקין ליה בסירוגין ובחד לאו ותרין הן וכו' כי היכי דלא נימא שיחיא דהכי והכי נקטיה ורבי ישמעאל אתא למימר דבדקין ליה בפירי וכיוצא בהם דאי בדקין ליה בגלופקרי איכא למימר קורא אחדיה וכן בכל דבר דאיכא למיתלי כהאי גוונא לא מהניא בדיקה דבדיקה לא מפקא לן מספיקא אלא היכא דליכא למיתלי במידי כגון בדיקת פירי ואם כן בעינן לבודקו בפירות וכיוצא חד לאו ותרין הן וכו'. ובסירוגין גם התוספות (ע: ד"ה דבי) כתבו דאין נראה לומר דרבי ישמעאל פליג דבדיקה דמתניתין למה לא תועיל אלא דקתני בדיקה עדיפא טפי דליכא למימר בה דשיחיא דלאו או דהן נקטיה שהיא חכמה גדולה כיון שאינו טועה בין ימות החמה לימות הגשמים אפילו בעינן שלשה לאו ושלשה הן סירוגין לא בעי עכ"ל. ואף על גב שמפרשים דלא פליגי הם חלוקים מדרך הראשון שכתבתי בהא דפשיטא להו דבבדיקה דרבי ישמעאל לא בעינן סירוגין ומספקא להו אי בעינן שלשה לאו ושלשה הן. ורבינו ירוחם בחלק ו' (נכ"ד ריב ע"ג) נראה שתופס עיקר דבבדיקה דרבי ישמעאל לא בעינן אפילו שלשה לאו ושלשה הן שכתב הבדיקה היא שיאמרו לו בסירוגין ואמרינן ליה חד הן ותרין לאו וכו' או בודקין אותו בפירות משמע דבבדיקת פירות בחדא זימנא לחודה סגי וכן כתב סמ"ק (סי' קפד נט ע"א). אבל המרדכי (סי' תכב) כתב בשם ר"י דרבי ישמעאל פליג אבדיקה דמתניתין וסבר דלא מהני אומרים לו נכתוב גט לאשתך גט לאמך וכו' אלא בדיקת פירי דוקא מהניא דליכא למיחש בה דשיחיא דלאו או דהן נקטיה כיון שאין טועה בין ימות החמה לימות הגשמים ואפילו בעינן שלשה הן ושלשה לאו סירוגין לא בעינן [עכ"ל]. ולפי זה קיימא לן כסתם מתניתין דלא מפלגא בין בדיקת פירי לשאר בדיקות והילכך נקטינן דכל בדיקה מהניא ואפילו בבדיקת פירי בעי שלשה לאו ושלשה הן ובסירוגין: ורבינו לא הזכיר שבדקין אותו בסירוגין ואין לומר דמפרש כפירוש התוספות דבבדיקה דרבי ישמעאל לא בעינן סירוגין דאם כן הוה ליה לפרושי דהני מילי בבדיקת פירי אבל בבדיקה אחרת צריך שיבדוק בסירוגין. ונראה לי שסובר דכיון דאסיקנא דבדקין ליה בחד לאו ותרין הן וכו' ממילא הוי בודק על ידי סירוגין שהרי אחר שבדקוהו בחד לאו מניחין מלבדוקו בלאו ובודקין אותו בתרי הן ואחר כך מניחין מלבדוקו בהן עד שבדקין אותו בלאו שכל שמניחין מלעשות הדבר שהתחילו נקרא סירוגין וכן נראה מהירושלמי (שם) שכתב ובלבד במסרגין לו נכתוב גט לאשתך והוא אומר הן לאמך והוא אומר לאו דמשמע דפירוש מסרגין היינו להפסיק בתשובת לאו בין הן להן. ולפי זה אפשר לומר דכי אמר רב נחמן בסירוגין היינו לומר דבדקין ליה בחד לאו ותרין הן כדמפרש בתר הכי אלא דאיך סבר דסירוגין היינו שממתניין בין הרכנה לשאלה שעה וכדפירש רש"י ומשום הכי אקשי ליה ודילמא שיחיא דסירוגין נקטיה ושני ליה דכי אמר בסירוגין לאו למימרא דבהמתנה לחוד סגי אלא דאמרינן ליה חד לאו ותרין הן וכו'. ולפי זה מה שכתבו התוספות אפילו בעינן שלשה לאו ושלשה הן סירוגין לא בעי והכי קאמר סירוגין לא בעי כלומר להפסיק בהן בין לאו ללאו או בלאו בין הן להן אלא בשלשה לאו רצופים ושלשה הן רצופים סגי: ואיכא למידק עוד בדברי רבינו שלא כתב אלא בדיקת פירות ואין לומר דהיינו משום דסבירא ליה כפירוש המרדכי בשם ר"י דרבי ישמעאל פליג אבדיקה דמתניתין ומפרש סירוגין להמתין מעט בין שאלה לשאלה ומה שכתב המרדכי אפילו בעי שלשה לאו ושלשה הן סירוגין לא בעי הכי קאמר אפילו אי בעינן שיבדקנו שלשה פעמים לאו ושלשה פעמים הן בחד לאו ותרין הן ותרין הן וחד לאו כדאיתא בגמרא (ע: סירוגין דהיינו להמתין מעט בין שאלה לשאלה לא בעינן ודברי רבינו הם כלל ופרט דמעיקרא כתב בודקין אותו בדברים אחרים ששואלין אותו דבר שראוי להשיב עליו ואחר כך פירש דהיינו בדיקת פירות דוקא מדלא הזכיר בדיקה אחרת. דכיון דהרי"ף והרא"ש כתבו דברי רבי ישמעאל בהדי מילי דאמוראי דפירשו בדיקה דמתניתין ולא פסקו הלכה משמע דסבירא להו דלא פליגי וכמו שכתבתי הוה ליה לרבינו לכתוב דעת הרא"ש כמנהגו בכל מקום ואחר כך יכתוב סברא אחרת ומדכתב סתם משמע דאדעת הרא"ש סמיך וכבר הוכחתי דלדעת הרא"ש לא פליג רבי ישמעאל אבדיקה דמתניתין. ועוד דאפילו נימא דרבי ישמעאל פליג מנא ליה לרבינו למפסק כוותיה ודלא כסתם מתניתין ואמוראי שפירשו אותה ודלא כירושלמי שפירש נכתוב גט לאמך וכו'. אלא יש לומר דבדיקת פירות שוה לשאר בדיקות כמו שכתבתי לעיל וכן דעת סמ"ג (עשין נ קלב ע"א) שכתב בודקין אותו בפירי או כדמפרש בירושלמי נכתוב גט לאמך וכו' והא דנקט בדיקת פירות מפני שהוזכרה בגמרא וגם לאשמועין דאי בדקוהו בגלופקרי וסדיני לאו בדיקה היא. ומה שכתב בתחלת דבריו בודקין אותו בדברים אחרים ששואלין אותו דבר שראוי להשיב עליו וכו' היינו איזו בדיקה שתהיה בין בדיקת פירות בין נכתוב גט לאמך וכו' או שאר בדיקות ואחר כך פירש שאם בדקוהו בדברי ימות החמה וימות הגשמים לא יבדקוהו בדברים הנמצאים באותו זמן וכו': והרמב"ם כתב בפרק ב' (הט"ז) מי שנשתתק והרי דעתו נכונה ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים בסירוגין אם אמר להם על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו וצריכים לבדוק יפה יפה שמא נטרפה דעתו עד כאן לשונו. ומדבריו למדנו דסבירא ליה דלא שנא לן בין בדיקת פירות לשאר בדיקות וכמו שכתבתי למעלה ושלא כדברי התוספות שהרי לא הזכיר בדיקת פירות כלל: אך יש לדקדק בדבריו שלא הצריך בדיקה אלא שלשה פעמים לבד ובגמרא משמע דבעינן

ששה וכן בירושלמי כמו שכתבתי לעיל. ואין לומר דלעולם ששה פעמים בעי דשלשה פעמים בסירוגין הם ששה וכמו שכתבתי לעיל לדעת רבינו דהא כיון דחזינן דאמאי דאמר רב נחמן בסירוגין אקשינן ודילמא שיחיא דסירוגין נקטיה עד דשני דבדקינן ליה בתרי הן וחד לאו וכו' אם כן משמע דשוהה בין שאלה לשאלה מיקרי נמי סירוגין והוה ליה להרמב"ם לפרושי דהאי סירוגין לאו בשוהה בין שאלה לשאלה היא אלא ששואל שאלה אחרת מעין הראשונה. לכן נראה לי דלהרמב"ם אין צריך לבדקו אלא שלשה פעמים ומאי דאמרינן בגמרא חד לאו ותרינן הן חד הן ותרינן לאו וכו' וכן מה שאמרו בירושלמי נכתוב לאשתך נכתוב לאמך וכו' לאו למימרא דכולהו שיתא בעינן דאם כן הוה ליה למיתני במתניתין בודקין אותו ששה פעמים אלא ודאי בשלשה פעמים סגי ובגמרא או או קאמרי כלומר או חד לאו ותרינן הן או חד הן ותרינן לאו וכן בירושלמי או או נמי קאמר נכתוב לאשתך נכתוב לאמך לאשתך או לבתך לאשתך לחמותך: ואכתי צריך עיונא שלא כתב שיבדקוהו בחד לאו ותרינן הן כדאיתא בגמרא או בחד לאו וחד הן כדאיתא בירושלמי כי היכי דלא נימא שיחיא דסירוגין נקטיה. ונראה לי דסבירא ליה דכי אמרינן בגמרא חד לאו ותרינן הן דוגמא בעלמא קאמרי והוא הדין לחד הן וחד לאו כדאיתא בירושלמי או לכל גוונא דנפקינן ביה מידי ספיקא דשיחיא דסירוגין ולפיכך סתם וכלל הכל במה שכתב וצריכין לבדקו יפה יפה דהיינו לומר שמדקדקין בענין בדיקתו דלא נקטיה שיחיא דהן הן או דלאו לאו. וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה (רפ"ז דגיטין) שכתב והרכין בראשו רצה לומר שירמוז בראשו רמיזה תורה תשובה נכונה לשאלה ויפליג בה בכל צדדי הניסיון בכל מה שאפשר עד כאן לשונו הרי שלא הזכיר שיבדקוהו בחד הן ותרינן לאו אלא תלה הדבר בדעת הבודקין אותו כמו שעשה בפרק ב' מהלכות גירושין (שם). וגם ממה שלא פירש במשנה שיבדקוהו ששה פעמים נלמוד שדעתו כמו שכתבתי דבשלשה זימני סגי כפשטא דמתניתין: